

Заїка О.В.

Черкаський державний технологічний університет

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ГЕРОЯ У ПОВІСТІ Д. ЛАГІРІ «ХЕМА І КАУШИК»

В умовах сучасної транскультурності вже не можна не помічати тенденцію до формування змішаної ідентичності, яка безсумнівно вважається впливовим фактором сучасної літератури на зламі ХХ-ХХІ ст. Американська література розглядається під новим кутом зору транскультурності, що обумовлює перегляд її традиційних канонів.

Особливо яскраво образ «іншого» простежується у творчості американської письменниці Джумпи Лагірі. Відмітимо, що вся творчість Д. Лагірі має імагологічну особливість. Образ «іншого» героя займає центральне місце в її творчості. Мова йде про індійського героя в американській літературі. Часто «іншому» нав'язуються різноманітні ідентичності, в результаті чого його «я» розколюється на декілька частин. Варто зазначити, що герої Д. Лагірі часто опиняються в чужому для себе культурному середовищі. Письменниця свідомо інтерпретує візію «свого» / «чужого», показуючи при цьому власну позицію на культурному рівні «іншого».

Стереотипи індійськості знаходять несподіваний вимір у поетиці творів Д. Лагірі. Читач не може не помічати важливості транскультурного образу героя, який, з одного боку, прагне «влитися» в американську дійсність, а з іншого – слідувати «своїм» традиціям.

Через асимілятивну спорідненість герой приймає роль «іншого», але не чужого. Він усвідомлює, що на тлі своєї інакшості американська дійсність постає для нього дещо незрозумілою: фастфуди, американська свобода, незрозумілі свята та мова. Для порубіжного героя Д. Лагірі роль «іншого» відіграє Америка, оскільки дозволяє перебувати в культурному невіданні.

Процес «влиття» в нову американську дійсність особливо незвичний для матері Хеми, героїні повісті «Хема і Каушик» («Hema and Kaushik») зі збірки оповідань «Незвична земля» («Unaccustomed Earth», 2008). До прибуття в Америку мати жодного разу не їла за столом і не знала, що в туалетах бувають унітази. Не дивно, що мати Хеми, як і мати Каушика, сумувала за домом, почувалася самотньою і нещасливою. Щоб якось наблизитись до «своєї» культури, мати Хеми свідомо підкреслює індійські риси: носить сарі та має червону фарбу на проборі волосся. Незвичним для матері Хеми є сніг; одного разу вона так радіє снігу, що вирішує приготувати велику каструлю кічурі – тушкованих овочів з рисом, які зазвичай готувала в дощову погоду.

У творі автор вибудовує образ транскультурної особистості, яка «піднялася над обмеженнями окремих культур, настільки неосязну, що треба декілька життів для її розкриття» [1, с. 103]. Будучи пограничними героями, батьки Хеми втілюють інші, відмінні способи самоідентифікації в новому транскультурному просторі. Батькам характерна множинна атрибуція, коли вони уособлюють не одну культуру. Вони існують одночасно у декількох культурних просторах, що дозволяє говорити про формування їхньої транскультурної ідентифікації, яку В. Селігей ототожнює з «динамічним безупинним процесом уточнення та еволюції ідентичності шляхом запозичення та трансформації елементів відмінних культур, які, знаходячись у стані взаємодії та інтерференції, складаються у транскультурну цілісність» [2, с. 195].

Як справжня бенгалка, більшу половину дня мати Хеми проводить на кухні: від приготування двох дюжин страв в кімнатах особливо чується запах баранячого карі та пулао (традиційний овочевий індійський плов). Помітно, що на кухні відбувається «культурний мікс»: індійські страви готуються з допомогою американської побутової техніки, зокрема, кухонного комбайну та тостера, який дуже пережарював хліб.

На відміну від американських дівчаток, які одягнені в рожеві курточки, Хема звикла до того, що все дитинство доношувала речі Каушика і все життя прагнула позбутися цього «соромного» одягу. Її батьки навіть не розглядали можливості придбати Хемі новий одяг: «When I asked my parents if I could have a new coat they said no»¹ [3, p. 374].

Мати звикла одягати Хему по-індійськи. Хема згадує як одного разу її одягли в костюм, який прислала бабуся з Калькутти: в білі, завужені донизу шаровари, довгу бірюзову кофту та чорний жилет.

Зв'язок зі «своїм» батьки Хемі підтримують через аерограми (аерограма – вид авіапоштового відправлення за зниженим тарифом), які відправляють найближчим родичам кожну суботу. До цього залучають і Хему, яка звикає писати по три однакових речення бабусям та дідусям.

Індійське виховання не дозволяє Хемі назвати Каушика по імені, замість цього вона використовує особовий займенник «ти». В той же час Хема усвідомлює, що на відміну від її індійських кузенів, які завжди дивилися на неї з особливим захопленням (адже вона приїхала до них із самої Америки), Каушику вона була нецікавою (хоча він також певний час проживав в Індії).

Індійський вимір помічаємо в побуті, в якому живе нова дружина батька Каушика Чітра. Вона продовжує умовний зв'язок з домом і створює «свою» Індію в Америці. До американського будинку вона додає індійський затишок, чого так бракувало Каушикові раніше. Юнак помічає, що стіл накритий скатертиною з індійським візерунком; замість звичної вази з фруктами, він бачить столові прибори з нержавіючої сталі, а також усіякі пляшечки з індійськими соусами «гострий манго» та «солодкий лайм».

Каушик дивується не стільки надзвичайно великій різноманітності страв, скільки незрозумілою індійською звичкою Чітри не сидати з ними за стіл – «Chitra hovered over my father and me and the girls, eating privately after

¹«Коли я запитувала батьків, чи можна мені нове пальто, вони відповідали «ні» (переклад тут і далі наш – О.З.)

we were done, the way our maids would in Bombay»² [3, p. 401]. Помічаємо, що Каушик ототожнює Чітру з прислугою, яка була в його родині в Бомбеї. Одного разу Чітра навіть виправдовується перед Каушиком: «I didn't make any for you. Your father told me you like to sleep late when you visit home»³ [3, p. 402]. На відміну від американців, Чітра не вбачає нічого дивного в тому, щоб додати залишки вчорашньої вечері, а не просто викидати її, оскільки їжа для неї асоціюється з Божим даром.

Імітацію «свого» помічаємо і в образі Каушика, який, незважаючи на те, що майже не знає бенгальської, через повагу до «своїх» коренів називає діда по-бенгальськи «дідун». Зауважимо, що саме образ Каушика тяжіє до нового транскультурного виміру. Помітно, що образ видозміненого «іншого» вимагає переосмислення саме з точки зору транскультурності, оскільки являє собою динамічну форму існування поза культурним простором, будучи одночасно межею поділу «свого» / «чужого». Префікс *транс-* вказує на динаміку «переходу» транскультурного трикстера з однієї культури в іншу, в результаті чого витворюється новий тип ідентичності, позбавлений чіткої «прив'язки» до одного місця.

Через культурну деталь зв'язок зі «своїм» підтримує Хема. Мова йде про подарований бабусею золотий браслет, який Хема не знімає з десятилітнього віку (навіть на ніч). Хема розуміє, що через декілька тижнів вона одягне весільне сарі і на її руках буде вже двадцять золотих браслетів, адже вона вийде заміж. У цьому плані помічаємо, що важливість дотримання «свого» підкреслюється саме через культурну деталь. До речі, звернення до культурної деталі вирізняє поетику Д. Лагірі в контексті творчості інших азіатсько-американських письменників.

Хема виконує «свій» релігійний обов'язок. Як і належить справжній бенгальській жінці, вона виходить заміж і збирається народити дитину, адже сім'я – ціль всього життя. Церемонія їхнього з Навіном одруження

²«Чітра вешталась біля мого батька, біля мене та дівчат, самостійно поївши після того, як ми поїли, так як робили б наші покоївки в Бомбеї»

³«Я Вам нічого не приготувала. Ваш батько сказав, що вдома Ви любите поспати»

відбувається за всіма індійськими традиціями: «We were blessed, my hand was placed on top of his, and the ends of our clothing were knotted together»⁴ [3, p. 444]. Зауважимо, що зв'язування країв одягу наречених слугує ритуальним вузлом і символізує поєднатись навічно.

Етнічні стереотипи відзначають не лише головну проблематику письменниці, вони постають у розгорнутій полісемічності і становлять стрижень сюжетної лінії. В родині Хеми спілкуються виключно бенгальською мовою. Навіть Хема використовує «баба», коли звертається до тата. Зауважимо, що в Індії використовують «баба» ще й по відношенню до тих, кого поважають і хто старший – свого роду форма ввічливого звернення. Дотримуючись індійських традицій, матір Каушика Хема називає Парул-ді, додаючи закінчення «ді» на індійський лад.

Незважаючи на асиміляцію, герої письменниці свідомо продовжують зберігати культурні особливості своєї пра-батьківщини. Як результат, можемо говорити про «розірваність» свідомості самого автора, адже об'єктивна приналежність до двох культурних традицій вирізняє постать Д. Лагірі з-поміж інших і стає її творчим імпульсом.

Література

1. Надута Т. Репрезентація нової ідентичності на перетині культурних традицій Сходу і Заходу: роман Емі Тан «Сто потаємних почуттів» / Т. Надута // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки». – 2014. – № 40 (333). – С. 100-106.
2. Селігей В. Інтертекстуальність як основа тематизації транскультурної ідентифікації в романі Ф. Чіна «Хайвей Ганга Діна (1994)»: трансквілізаційна перспектива // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля, Серія «Філологічні науки», 2011, № 2 (2). – С. 194-202.
3. Lahiri J. Unaccustomed earth / J. Lahiri. – New York, Toronto: Manotosh Biswas, 2008. – 331 p.

⁴«Нас благословили, мою руку поклали поверх його руки, а краї нашого одягу зв'язали»